Volume II (2016)

S. GOLDHILL, *Aşk, Seks & Tragedya* (Klasik Çağ Aşkları Aramızda Nasıl Devam Ediyor?). İstanbul 2009. Dharma Yayınları, 356 sayfa. Çev. E. Subaşı. ISBN: 9789944986700

Ceyda ÜSTÜNEL KEYİNCİ

*Libri: Kitap Tanıtımı, Eleştiri ve Çeviri Dergisi'*nde bulunan içeriklerin tümü kullanıcılara açık, serbestçe/ücretsiz 'açık erişimli' bir dergidir. Kullanıcılar, yayıncıdan ve yazar(lar)dan izin almaksızın, dergideki kitap tanıtımı, eleştiri ve çevirileri tam metin olarak okuyabilir, indirebilir, dağıtabilir, çıktısını alabilir ve kaynak göstererek bağlantı verebilir.

Libri, uluslararası hakemli elektronik (online) bir dergi olup değerlendirme süreci biten kitap tanıtımı, eleştiri ve çeviriler derginin web sitesinde (www.libridergi.org) yıl boyunca ilgili sayının içinde (Volume II: Ocak-Aralık 2016) yayımlanır. Aralık ayı sonunda ilgili yıla ait sayı tamamlanır.

Dergide yayımlanan eserlerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

Atıf Düzeni C. Üstünel Keyinci, *Aşk, Seks & Tragedya* (Klasik Çağ Aşkları Aramızda Nasıl Devam Ediyor?). Yazar: S. Goldhill. *Libri* II (2016) 417-426. DOI: 10.20480/lbr.2016030

Geliş Tarihi: 26.08.2016 | Kabul Tarihi: 12.11.2016 | Elektronik Yayın Tarihi: 20.12.2016

URL: <http://dx.doi.org/10.20480/lbr.2016030>

Editörya Phaselis Project
www.phaselis.org

**S. GOLDHILL, *Aşk, Seks & Tragedya* (Klasik Çağ Aşkları Aramızda Nasıl Devam Ediyor?). İstanbul 2009. Dharma Yayınları, 356 sayfa. Çev. E. Subaşı.
ISBN: 9789944986700**

Ceyda ÜSTÜNEL KEYİNCİ*

Simon Goldhill'in *Love, Sex and Tragedy: How the Ancient World Shapes Our Lives* adıyla Chicago Üniversitesi yayınlarından 2004 yılında yayımladığı kitabı, eski batı çalışmalarının günümüz açısından taşıdığı önemi ikinci plana koyarak modern kültüre, teknolojik yeniliklere ve araştırmalara odaklanan belleğimize "nereden geldiğinizi düşünüyorsunuz?" sorusunu yöneltmektedir. Bu soruya vereceğimiz cevabı bulmak için modern kültür mirasımızın ne olduğunu anımsamamız şarttır. İşte S. Goldhill bu kitabı, Hellen ve Roma uygarlıklarından devraldığımız kültürel mirası bizlere anımsatmak için kaleme almıştır.

Beş ana bölümden oluşan kitap, çıkış noktasını Marcus Tullius Cicero'nun şu teşhisinden almaktadır: "Eğer nereden geldiğinizi bilmiyorsanız, her zaman bir çocuk olarak kalırsınız". Bu anekdotta vurgulanan "çocuk olarak kalmak" ibaresi, kendi tarihini ve köklerini bilmemek demektir. Bu da kişinin, toplum içinde bir yetişkin yaşamı süremeyeceği anlamına gelmektedir. Çünkü tarihini bilmeyen kişi, kişisel farkındalığa da sahip olamaz. Bu bağlamda S. Goldhill, kişisel farkındalıktan yoksun olmayı, ömür boyu hapis kalmakla eşdeğer tutmaktadır. Bu sebeple hapis hayatı yaşamak istemiyorsak klasiklerin günümüz için taşıdığı önemi bilmemiz gerektiğini vurgulamaktadır.

Kim Olduğunuzu Sanıyorsunuz? (17-108) ilk bölüm, sekiz alt başlık altında işlenmektedir. Bu bölümde; vücut, cinsiyet, aşk, evlilik ve eşcinsellik gibi kavramların Hellen ve Roma kültürlerindeki yansımaları, modern toplumla benzeyen ve farklılaşan noktaları ön plana çıkartılarak klasiklerin bugünü anlamadaki öneminin gösterilmesi amaçlanmaktadır. İlk alt başlık, *Mükemmel Vücut*'ta (19-39) yazar, vücut hakkında bildiğimizi düşündüğümüz egzersiz, kişisel çalıştırıcı, masör ve diyet gibi birçok olgunun kökeninin Hellenlere dayandığını göstererek, bu etkileşimin güzellik ve sağlık üzerine sahip olduğumuz düşünceleri derinden etkilediğini göstermeye çalışmaktadır.

İkinci alt başlık *Erkeğe Dair*'de (40-49) S. Goldhill, modern Batı'nın, bir müstehcenlik işareti olarak damgalayıp ahlakı bozduğu için yasakladığı ereksiyon halindeki penis figürü *phallos*'un (Hellence: φαλλός); Klasik Dönem'de gündelik, dini, politik ve teatral bağlamlarda ne kadar yaygın bir şekilde kullanıldığına örnekler vererek bu hususa değinmektedir. S. Goldhill, *phallos*'a

* Arş. Gör., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü, Ankara.
custunel@yahoo.com

verilen değerin değışkenliğinin, her iki toplumun vücut ve cinsellik konusundaki düşünceleri üzerine son derece önemli bilgiler ortaya koyduğunu göstermeyi amaçlamaktadır.

Üçüncü alt başlık *Kadın Vücudu: Yumuşak ve Gevşek, Tüysüz ve Cilveli*'de (50-58) yazarın amacı, kadın vücudunun, Klasik Dönem'den günümüze gelen tasvirinin erkek vücuduyla kıyaslandığında, asimetrik bir tablo çizdiğini kanıtlamaktır. S. Goldhill, Klasik Dönem'de, tıptan sanata kadar birçok alanın içine nüfus eden bu yaklaşımın kökenini Hellenlerin vücut üzerine sahip oldukları erkek odaklı düşünceye dayandırmaktadır. Yazar bu algının, günümüzde kendi vücudu muza dair sahip olduğumuz yargıların da bir parçasını oluşturduğunu kanıtlamaktadır.

Kadın ve Erkek: Bir Aşk Hikâyesi mi? (59-66) adlı dördüncü alt başlıkta yazar, Klasik Dönem'de aşka ve evliliğe bakış açısının günümüzden ne kadar farklı olduğuna odaklanmaktadır. S. Goldhill, Klasik Dönem'deki bu anlayışın temelini cinsiyetler arasındaki hiyerarşik güç dengesizliğinden kaynaklandığını düşünmektedir. Bu yüzden ataerkil toplumda *eros*'un yani arzu kavramının ne olduğunu tartışmaya açarak, erkeğin neyi arzu nesnesi olarak gördüğünü göstermeye çalışmaktadır. Erkeğin *ero*'sunu şekillendiren etmen, kişisel kontroldür. Yazar, Hellenler nezdindeki kişisel kontrolün *eros* üzerindeki etkisini işleyerek, bu erdemin -modern toplumla kıyaslandığında- aşk ve evlilik kavramlarını ne kadar farklı noktalara götürdüğünü, ayrıca kadına ve erkeğe yüklediği görevlerle de onları birbirlerinden ne kadar uzaklaştırdığının altını çizmektedir.

Beşinci alt başlık *Yunan Aşkı*'nda (67-79) S. Goldhill, erkeğin erkeğe duyduğu aşkı ve toplum içindeki bir takım sosyal beklentilerin aynı cinse yönelme arzusunu nasıl teşvik ettiğini konusunu ele almaktadır. Yazar antikçağdaki bu kültürel olguya günümüzde daha çok cinsellik temelinde bakılmasının, bir eksiklik olduğunu göstermeyi amaçlamaktadır. S. Goldhill, Hellen homoseksüelliğini, ardındaki gelenek ve uygulamalarla değerlendirdiğimizde, bu yönelimin bugün bizim için ne anlama geldiğini ve erkekliliği nasıl algıladığımızı daha kapsamlı bir şekilde keşfedebileceğimize inanmaktadır. Bu yüzden bu alt başlıkta yazar, sosyal beklentilerin, sakalı bitmemiş yakışıklı bir oğlanı iyi bir vatandaş haline dönüştürme misyonu yüklediği bu arzuyu düzenleyen kuralları ayrıntılı bir şekilde vermektedir.

S. Goldhill, *Erkek Olan Erkek Bir Erkektir* (80-89) adlı altıncı alt başlıkta Hellen toplumunda erkeğe dair hangi davranışların kabul edilebilir olduğunu anlamak için Atinalıların kendilerini kötü erkek görüntüleri ve kurgularıyla nasıl çevrelediklerini ele almaktadır. Yazar, öncelikle Hellenlerin bu bağlamda kullanmayı sevdikleri mitolojik figürlerden olan *satyros*'lar üzerine yoğunlaşmaktadır. *Satyros* figürünün oyunlarda ve şölenler için hazırlanan çömlek ile kadehler üzerinde nasıl alaya alındığına da dikkat çekmektedir. Daha sonra, yapıtlarında karışık ve çok katmanlı erkek portreleri çizerek topluma kötü erkek görüntüleri veren Platon'a odaklanarak, filozofun topluma vermek istediği olası mesajların altını çizmeye çalışmaktadır. Kısacası S. Goldhill, Hellen erkeğine kendi vücudu ve cinselliği hakkında ayna görevi gören temsilleri ve bunların veriliş biçimlerini aktararak Hellen toplumundaki erkek algısını ortaya koymayı ve bunu çok iyi bildiğini iddia eden günümüz düşünürlerinin ne yapmaya çalıştıklarını anlamamıza yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

Sappho'yu Özlüyoruz (90-101) adlı yedinci alt başlık, kadının kadına yönlendirdiği arzusunun tarihini ele almaktadır. S. Goldhill, erkeğin erkeğe gösterdiği arzu yanında, kadının kadına gösterdiği arzusunun, Hellen toplumunda ve erkek yazarlar arasında ne kadar korkunç, ahlaksız, doğaya aykırı ve tiksindirici bulunduğunu göstererek bizlere kadın ve erkek arzusu arasındaki "eşdeğerlik" düşüncesinin ne kadar yanıltıcı olabileceğini göstermeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda, Klasik Dönem kentinden, kadını cinsel yönden arzulayan bir başka kadından örnek vermek

isteyen yazarın elindeki tek örnek Sappho'dur. S. Goldhill, hakkında çok az şey bilmemize karşın Sappho'nun, Batı dünyasının arzu hakkında düşünmek için Hellen kültürünü nasıl kullandığına dair iyi bir model olduğunu düşünmektedir. Yazar, bu düşüncesini destekleyen ve Victoria Dönemi'ne ait üç resme odaklanarak Sappho'nun modern dünyanın kadına yönelik arzuyu ifade etmesine ve hissetmesine nasıl olanak tanıdığını temellendirmektedir.

Doğal Olanı Yapmalı mıyız? (102-108) adlı sekizinci alt başlıkta yazar, Hellas'ı ötekileştiren zihniyete hitap ederek modern Batı kültürünün felsefe, tıp, tiyatro, politika ve demokrasi gibi önemli değerlerine kaynak olan bu uygarlığı '*diğeri*' diye nitelendirmenin yanlışlığına dikkat çekmektedir. S. Goldhill, bu yanlış algının temelinde bu uygarlıktan miras alarak kolayca içselleştirdiğimiz değerler ile bu uygarlıkta bize oldukça tuhaf ve şaşırtıcı gelen cinsel (homoseksüel) değerler arasındaki gerilimin mevcudiyetini saptamaktadır. Akabinde, bu gerilimin kendisini en çok hissettirdiğini söylediği 19. yüzyıl Avrupası'ndan E. M. Forster ve O. Wilde gibi isimler üzerinden eşcinselliği doğaya aykırı ya da doğal olarak nitelendirme çabalarının zorluklarını göstermektedir. Ardından, kişinin doğasının homoseksüel olarak tanımlanabileceği düşüncesinin 1870'li yıllardan başlayarak günümüze değin aşama aşama nasıl vücut bulduğuna değinmektedir. Bu noktada yazar "*dünyanın her yerinde insanlar aynıdır*" düşüncesinden yola çıkarak, insan doğasının değişmeyen psikolojik modellerinin antik dünyaya bakılarak saptanabileceği anlayışının temellendirildiği *Freudcu psikanalitik* düşünce sistemi üzerinde durmaktadır. Yazarın amacı, bu düşünce sisteminin "*insan doğasının toplum içinde ve toplum tarafından yapılandırıldığı*" ile "*insan doğasının temel ve değişmez karakteristik özelliklere sahip olduğu*" şeklinde, birbiriyle çelişen iki prensibi karşı karşıya getirdiğini göstermektir. S. Goldhill, bu bilgilerin ışığında Hellen toplumundaki bu cinsel yönelimin homoseksüellik olarak tanımlanamayacağını ve "*doğal olan nedir?*" sorusuna hemen bir cevap vermenin zor olacağını anlamamıza yardımcı olmaya çalışmaktadır.

Nereye Gittiğinizi Sanıyorsunuz? (111-180) başlıklı ikinci bölüm, altı alt başlığa bölünmektedir. *Dünya İmparatorluğu* (111-118) başlıklı birinci alt başlıkta yazar, Batı kültürünün sanatsal ve felsefi geleneğini Hristiyanlığı anlamadan ve de Hristiyanlığın da içinde hayat bulduğu Hellen ve Latin toplumları ile kurduğu ilişkiyi değerlendirmeden kavrayamayacağımız düşüncesini yerleştirmeye odaklanmaktadır. Bu nedenle yazar öncelikle, Hristiyanlığın ilk dört yüzyılını Roma İmparatorluk Dönemi'nde geçirdiğini, önemli etkiye sahip Hristiyanların büyük bir çoğunluğunun Hellen ve Roma kültürü ile eğitildiklerini, ayrıca hayatlarını bu kültürlerin kurumlarında geçirdiklerini hatırlatmaktadır. Bu ifadeden sonra, günümüzde Hristiyanlığın gerileyen bir tablo çizmesine karşın desteklediği değerlerin modern yaşam tarzını nasıl derinden etkilediğini, günümüzdeki evlilik anlayışının kökenini inceleyerek kanıtlamaya çalışmaktadır. Ardından Hristiyanlığın MS I. yüzyılda bir mezhep olarak ortaya çıkışından MS IV. yüzyılın sonlarına doğru bir imparatorluk dini olana kadar geçirdiği süreci özetleyerek Hristiyanlığın klasik kültür içinde, fakat ona karşı durarak gösterdiği gelişime dikkat çekmektedir. Yazarın bu alt başlıkta göz ardı edilmemesini istediği husus, Hristiyanlığın Batı kültürünün oluşum hikâyesinden başka bir şey olmadığı gerçeğidir.

Etin Yıldızları (119-129) adlı ikinci alt başlıkta yazar, Simeon Stylites gibi azizlerin şekillendirdiği Hristiyanlığın klasik kültürün ideallerine karşı verdiği savaşı ortaya koymaya çalışmaktadır. S. Goldhill, bu saldırının Greko-Romen kültürün temel işaretlerinin tersine dönmesi üzerine kurulu olduğunu düşünmektedir. Bu düşüncesini, Klasik Dönem'in vücut idealinin Hristiyanlık ile birlikte nasıl yıkıldığı ve bu yıkımın cinsellik, ziyafet, dinsel ayin ve zevk gibi olguları nasıl değiştirdiği savı üzerinden kanıtlamaktadır.

Sex and the City (130-145) adlı üçüncü alt başlıkta S. Goldhill, toplum içinde kendimizi nerede konumlandığımızın açık bir işareti olması bakımından evlilik hakkındaki düşüncelerimizi önemli görerek imparatorluğun Hristiyan olmasıyla ortaya çıkan Hristiyan evliliğini ve bunun erken dönem Hristiyanlık idealleriyle nasıl çeliştiğini mercek altına almaktadır. Bu alt başlığı da kendi içinde *Et ve Söz* (130-138) ile *Bekâret, Bekârlık ya da Evlilik* (138-145) olmak üzere iki yan başlığa ayırmaktadır. *Et ve Söz* (130-138) isimli ilk yan başlıkta, Hristiyan evliliğin nasıl bir zihinsel ortamda ortaya çıktığına odaklanan, evliliği reddederek bakire kalmayı ve vücutlarını tapınak haline getirmeyi seçen Thekla ve Maximilla adlı iki azizenin öykülerine yer vererek, Hristiyan ideallerinin özünde evlilik kurumuyla ne kadar zıt olduğunun altını çizmektedir. *Bekâret, Bekârlık ya da Evlilik* (138-145) adlı ikinci yan başlıkta ise, başlıkta verdiği kavramların Hristiyanlıkla birlikte geçirdiği değişime odaklanmaktadır. S. Goldhill, günümüz toplumunda evliliğin nasıl sürmesi gerektiği, sonsuza kadar sürüp sürmeyeceği ya da evlilik dışı seksin yanlış olup olmadığı gibi basit görünen, ama cevap bulunması hiç de basit olmayan bu konuların nasıl olup da bu kadar önemli hale geldiğini irdelemektedir. Bu bağlamda söz konusu konuları tarihi açıdan anlamının bugünü de anlamının yolu olduğuna inanmaktadır. Bundan dolayı bu kavramların Hristiyanlıkla birlikte gösterdiği evrimi Macrina, Synesius ve Augustinus gibi erken dönem Hristiyan figürlerin evliliğe ve cinselliğe bakış açılarından yola çıkarak açıklamaya çalışmaktadır.

İkinci bölümün dördüncü alt başlığı olan *Kudüs Atina İçin Nedir?* (146-162) kendi içinde *Melekler Nereden Gelir?* (146-152) ve *Filozoflar ve Kutsal Adamlar* (152-162) olmak üzere iki yan başlıkta ele alınmaktadır. İlk yan başlıkta, Hristiyanların istemeseler de etraflarındaki Hellen ve Roma kültüründen ne kadar etkilendikleri anlatılmaktadır. Hristiyanların bu kültüre gösterdikleri direnci ve bu direncin zaman içinde nasıl kırıldığını analiz eden S. Goldhill, bu bağlamda Hristiyanların pagan sanatından melek biçimleri ve *cupid* figürü gibi görüntüleri ödünç alıp nasıl kullandıklarını örnekendirerek bizlere bu süreci betimlemektedir. İkinci yan başlık *Filozoflar ve Kutsal Adamlar*'da yazar, kültürel dünyadan düşün dünyasına geçiş yapmaktadır. Sokrates ve kinik filozof Diogenes gibi kutsal figürlerin, anlatı tekniklerinin ve özellikle de Hellen felsefesinin Hristiyanlar tarafından nasıl algılandığına dikkat çekmektedir. Bu yan başlıkta ağırlıklı olarak Hellen felsefesi üzerinde durmaktadır. Hristiyanlığın, imparatorluğun resmi dini olduğunda dahi felsefenin, entelektüel bir kaynak olmanın yanı sıra, psikolojik gelişim açısından kişiye kattıklarının (kişisel kontrolü ve hırslardan arınmayı öğretme gücü) Hristiyan idealleriyle olan yakınlığından dolayı otoritesini korumaya devam ettiğinin altını çizmektedir. Ayrıca; Origenes, Yeremya ve Augustinus gibi teologların hepsinin felsefe ile derin bir bağ kurduklarını da göstererek Hellen felsefesinin erken dönem Hristiyanlıktaki önemini vurgulamaktadır.

Yunan Sapkınlıktır! (163-176) adlı beşinci alt başlıkta, Rönesans ile tekrar keşfedilen Hellen ve Roma kültürünün mevcut dünyanın nasıl görüldüğüne, anlaşıldığına ve temsil edildiğine olan katkısı incelenmektedir. Yazar bu incelemeyi dönemin kahramanı olarak gördüğü Erasmus üzerinden yapmaktadır. Erasmus, modern Hristiyan bilginlerin Hellence bilmedikleri ve Klasik Dönem'i çalışmadıkları için Hristiyanlığın kurucularını iyi anlamadıklarını fark etmiştir. Bu dürtüyle Hellence çalışmalarına başlayan Erasmus, Avrupa'daki bütün kiliselerde yüzyıllar boyunca kullanılan, ayrıca kilisenin sosyal düzeninin ve otoritesinin kaynağı durumundaki *Vulgata*'nın çevirisini yapan Aziz Yeremya ile yakından ilgilenmiştir. Erasmus'un Hellence bilgisiyle *Vulgata*'nın Yeremya tarafından yapılan çevirisinin, asıl Latince metinden ne kadar farklı olduğunu anlamasıyla başlayan reform ve karşıt reform hareketine odaklanmaktadır. Kilisenin temellerinin Hellen kültürüne dayandığına dair inancına ve Protestanlığın doğuşuna neden olan bu reform hareketi-

nin İngiltere'yi zaman içinde Protestanlığa nasıl götürdüğüne de değinen S. Goldhill, böylece klasiklerin Batı geleneğini anlamada ne kadar önemli olduğunu bir kez daha vurgulamış olur.

Cevabı Bilmek (177-180) adlı altıncı alt başlıkta yazar Hristiyanlığın antikçağda varlık bulduğu bilincini yerleştirmeye çalışarak antikçağ kültürü olmadan Hristiyanlığın bugüne ulaşmasının imkânsızlığını ve Batı toplumunda mücadele ettiğimiz en temel değerlerin yaradılışını anlayamayacağımızı tekrar vurgulamaktadır.

Ne Olacağına Düşünüyorsunuz? (183-238) başlıklı üçüncü bölüm, bir önceki bölümle benzer bir şekilde altı alt başlığa bölünmektedir. Bölüm; demokrasi, vatandaşlık ve halkın iradesi gibi ana temalara odaklanmaktadır. *Politikanın Tarihe İhtiyacı Var mıdır?* (183-188) başlıklı ilk alt başlıkta yazar, 2500 yıl önce Hellas'ta ortaya çıkan demokrasinin günümüz politikalarıyla aslında ne kadar ilgili olduğunu vurgulayarak politikayı tarihten kesen ve demokratik siyaseti demokrasinin tarihinden ayıran düşünce tarzının yanılmasını bizlere göstermeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda öncelikle "demokrasi" ve "demokrat" sözcüklerinin 250 yıl önce aslında hakaret amaçlı kullanılırken Amerikan ve Fransız devrimleriyle birlikte sözcüğün bizler için nasıl kusursuz bir terim haline geldiğini anlatmaktadır. Sonrasında Winston Churchill'in "Demokrasi bütün diğerleri hariç, en kötü hükümet şeklidir" söyleminden yola çıkarak demokrasi kavramındaki iki önemli noktayı vurgulamaktadır: farklı görüşlere saygı duyma ve eleştiriye açık olma.

Üçüncü bölümün ikinci alt başlığı *Atina Demokrasisi Haritayı Değiştirir* (189-200), demokrasinin Atina'da doğuşuna ve kurumsallaşmasına odaklanmaktadır. Akabinde Kleisthenes'in (MÖ 508) demokrasiyi yeni bir politik sistem olarak getirmeden önce şehir devleti Atina'nın genel durumu hakkında kısa bir hatırlatma yaptıktan sonra, demokratik ideoloji için birinin ikon, diğerinin de aforoz olduğu düşünülen Solon ve Peisistratos'a vurgu yapmaktadır. Solon'un Atina'yı daha istikrarlı kılmak için verdiği uğraşı ve bunu başarabilmek için yasalaştırdığı kanunların altını çizdikten sonra içlerinden önemli gördüğü üç tanesinden bahsederek Solon'un MÖ IV. yüzyılda neden demokrasinin kurucu babası olarak sayıldığını temellendirmektedir. Daha sonra Solon ile taban tabana zıt olan Peisistratos'u ele almaktadır. MÖ 560 yılı civarında Atina'nın tek adamı, yani tiranı olan bu politikacının iktidarı esnasında başlattığı büyük inşaa projelerinden ve kurumsallaştırdığı Büyük Dionysia gibi festivallerden de bahsetmektedir. Peisistratos'tan sonra, tiran olan büyük oğlu Hipparkhos'un öldürülmesi ve kardeşi Hippias'ın "Atina demokrasisinin babası" olarak görülen Kleisthenes tarafından düşürülmesinin ardından Kleisthenes'in radikal hamleleriyle Atina'nın demokrasiye geçişi irdelenmektedir. Bu bağlamda Atina'nın toplumsal organizasyonunun demokrasiyle üstlendiği yeni görev dağılımını, meclislerin ve mahkemelerin bu yeni yapıyla geçirdiği değişimi ve de demokrasinin korunması adına bireysel gücü sınırlandırmak için mecliste yer verilen uygulamaları ele almaktadır. S. Goldhill böylece Kleisthenes tarafından planlanan bu yeni yapıyla insanların devlet içinde özgür irade, otonomi ve hükümette görev alarak karar verme yetkisi gibi kazanımları nasıl elde ettiklerini göstermek istemektedir.

İyi Vatandaş (201- 218) adlı üçüncü alt başlıkta, Atinalıların demokrasiye kendilerini adapte etme süreci içindeki ilk ve en temel kavram olan demokratik vatandaşlık olgusu incelenmektedir. Bu kavramı S. Goldhill, günümüzdeki temsili demokrasiyle karşılaştırmalı bir şekilde ele almaktadır. Özellikle üzerinde durduğu noktalardan bir tanesi, Atina vatandaşının kamu görevlerine göstermek zorunda olduğu katılımdır. Yazar bu bağlamda, Atina'da her vatandaşın, doğrudan ve bireysel olarak yasa çıkarma, bütçe hazırlama, devlet politikasına karar verme ve savaş ilan etme görevlerinde yer aldığını vurgulamaktadır. S. Goldhill bu saydıkları içinden "savaş ilan etme" gö-

revi üzerinde durmakta ve Atina vatandaşlarının, ne kadar yurtsever olduklarını göstermeye çalışmaktadır. Vatandaşların katılımı, karar vermesi ve eyleme geçmesi olguları üzerine kurulu Atina demokrasisinin, Amerika ve Avrupa'da yer alan temsili demokrasiden farklı olduğu noktaları açarak Atina'da demokrasiyle birlikte yeniden kavramlaştırılan vatandaşlık olgusunun, günümüzdeki vatandaşlık düşüncesiyle oldukça farklı olduğunu belirtmek istemektedir.

Demokrasinin Eleştirmenleri: Uzmanlar ve Eğitim (219-228) adlı dördüncü alt başlıkta, Platon'un demokrasiye yönelttiği eleştirilerin modern demokrasinin nasıl bir parçası haline geldiği ele alınmaktadır. Bunun için yazar, Platon'un *Devlet* adlı yapıtındaki görüşlerden, modern demokrasi üzerinde etkili olduğunu düşündüklerini incelemektedir. Bunlardan bir tanesi ideal devlette yönetici sınıfın kimlerden oluşması gerektiği görüşüdür. Platon uzmanların kendi uzmanlık alanlarında yargıda bulunmalarının gerekliliğine vurgu yapmakta bu vurgu da "karar verme" yetkisini halkın, yani devleti yönetme işinde uzman olmayan kişilerin eline veren demokrasiye bir eleştiri olarak yönelmektedir. Bu yargının 19. yüzyılda demokrasi üzerine yapılan tartışmalarda nasıl kullanıldığı üzerinde durmaktadır. Platon'un demokrasiye yönelttiği ikinci eleştiri, politika yapacak olan politikacının neyin eğitimine ya da uzmanlığına sahip olması gerektiği ve seçmenin böyle bir uzmanlığı nasıl anlayıp değerlendireceği noktalarıdır. Yazar, bu noktada Platon'un demokratik politikacının sadece doğruya ya da adalete adanmış olmayacağı, halkın isteklerine yani kamuoyuna da yönelmek zorunda olduğu çıkarımının yine modern sistemde nasıl kurumsallaştırıldığını göstermektedir. Sonrasında yazar Platon'un, demokrasinin kişiye özgürlük ve düzensizlik temelinde bir sosyal düzen verdiğini düşünerek demokrasinin karşısında bir sosyal sistem olarak Sparta'yı yüceltmesini ele almaktadır. Yazar Sparta'nın sosyal düzeni hakkında bizi bilgilendirdikten sonra yine günümüze dönerek 18. ve özellikle de 19. yüzyıl boyunca Atina demokrasisi ve Sparta düzeni arasındaki savaşın, Avrupa entelektüelleri tarafından yeniden nasıl alevlendirildiğini ve dönemin devrimsel politik karmaşası içine nasıl bulaştırıldığını ayrıntılarıyla sunmaktadır.

Bir İhanet Sorusu (229-235) adlı beşinci alt başlıkta yazar, demokrasinin en sorunlu vatandaşı olarak nitelendirdiği Sokrates'i değerlendirirken ön plana çıkan iki farklı geleneğe odaklanmaktadır. Liberal bakış açısına göre Sokrates, sergilediği özgür düşünceden ve düşünmeyen bir toplumun donuk kurallarını sorgulamasından dolayı yüceltilmektedir. Muhafazakâr bakış açısına göre ise, demokrasiye zarar vermiş, geleneksel görüşleri sorgulayarak vatandaşın vatandaşa karşı durmasına neden olmuştur. Yazar, bu iki geleneği eskiçağlardan günümüze yönelen bir bakış açısıyla inceleyerek günümüz politikalarını daha iyi anlamamıza yardımcı olmaktadır.

Üçüncü bölümün *Halkın İradesi* (236-238) adlı son alt başlığında yazar, demokrasi kavramına genel bir bakış yapmaktadır. Eski ve modern demokrasi arasında bir önceki başlıklarda incelediği benzerliklere ve farklılıklara da değinerek demokrasi üzerine değerlendirmelerde bulunmakta ve demokrasiyi anlama konusunda Atina'nın, Sokrates'in ve de Platon'un bize ayna tutmaya devam ettiğini vurgulamaktadır.

Ne Yapmak İstiyorsunuz? (241-281) başlıklı dördüncü ana bölüm, dört alt başlık altında ele alınmaktadır. *Eğlence Budur!* (241-245) adlı ilk alt başlık, bölüme bir giriş niteliği taşımaktadır. Yazar, eğlence adı altında düzenlenen etkinliklerin aslında toplumun kendi düzeni ile yakından ilgili olduğu gerçeğinden yola çıkarak eski dünya eğlencelerinin günümüzü daha iyi anlamamız konusunda bize vereceği farkındalığı algılamamızı istemektedir. Yazar sonraki bölümlerde eski kültürden iki sembolik eğlenceyi; Hellen tragedyasını ve eski Roma'nın gladyatör oyunlarını ele

alacaktır. Bu eğlencelerin modern popüler kültüre ayna görevi gördüğüne inanan S. Goldhill, tragedyanın modern tiyatronun kaynağı olduğunu örnekleyen bir giriş yaparak adeta zihinlerimize bu inancını kazımaya çalışmaktadır. Ardından eğlencenin toplumu etkileyip değiştirebilen yanına karşı gösterilen korkunun ne kadar güçlü olduğuna; politikacıların, filozofların, dini otoritelerin ve devletin eğlenceleri kontrol altına almaya çalışan ve sansürleyen tutumlarından verdiği örneklerle vurgu yapmaktadır. Böylece yazar, eğlencenin sadece eğlenceden ibaret görülmemesi gerektiği mesajını vermektedir.

Dördüncü bölümün *Tragedya Sorunu* (246-259) adlı ikinci alt başlığı, Hellen tragedyasına ve tragedyaaların sergilendiği büyük Dionysia festivallerine odaklanmaktadır. Bu başlık altında, bu iki unsurun, modern eğlence ile bağdaştırılmasının zorluğunu ortaya koyarak, bizlerin kendi deyişimiyle “*kamusal şehir kültürümüzdeki eksikliği*” fark etmemizi sağlamaktadır. Yazar, öncelikle MÖ V. yüzyılda yaşanan demokratik devrimin önemli bir parçası olarak savladığı bu kurumun yapısı hakkında bilgi vermektedir. Üstünde durduğu nokta, bu tiyatro festivalinin gerçek bir devlet faaliyeti olduğu ve Atina’da bir vatandaş olarak tiyatroya gitmenin önemli olduğudur. Daha sonra yazar, oyunlar sergilenmeden önce düzenlenen ve tiyatroyu canlı politik bir görünüşe büründürdiren dört ayin üzerinde durmaktadır. Askeri ve politik güç bakımlarından Akdeniz’e egemen Atina’nın onurlandırıldığı bu ayinlerden sonra sahneye konan tragedya ve komedy yapıtlarının; korkunun, karmaşanın, çaresizliğin, şiddetin ve alayın kol gezdiği hikâyeleriyle yerle bir olmuş şehirleri ve yaşamları ele almasının ayinlerle yapılan onurlandırmayla tezat olduğunu göstermektedir. Yazar bunun Atinalılara vatandaşlığın gerçek değerlerinin ne olduğunu öğrettiğini düşünmektedir. Çünkü tragedya diğerlerinin acısı ile empati kurmaya ve dolayısıyla kişisel sorgulamaya neden olmaktadır. Bu sorgulamanın ise, en açık bir şekilde Aiskhylos’un *Oresteia* üçlemesinde ortaya çıktığına dikkat çekmektedir. Üçlemenin içeriğine odaklanarak tragedyanın tekrar tekrar şehrin ideolojisindeki kusurları ve çelişkileri nasıl ortaya koyduğunu göstermeye çalışmaktadır. Sonuç olarak, S. Goldhill bölümün başından beri tragedya ve Dionysia festivali üzerine anlattıklarına benzer bir eğlencenin günümüzde var olmamasının, toplumumuzdaki kültürel tutku fakirliğini gösterdiği gibi bize kendimizi tanımamız açısından da ipuçları verdiğine vurguda bulunmaktadır.

Gladyatör ve Havlayan Kalabalık - ‘Ben İşaret Verince, Onu Serbest Bırak’ (260-276) adlı üçüncü alt başlıkta yazar, gladyatör oyunlarının bizi, şiddet, insan vücudu ve güç görüntüsü ile aslında ne kadar bağlantılı olduğumuzu düşünmeye yönelttiğine vurguda bulunmaktadır. Bu bağlamda, yazar hem oyunlarda sergilenen hem de oyunlar sayesinde imparatorların ve seçkin kesimin çevresine sergilemeye imkân bulduğu güç gösterisini örnekendirerek gladyatör oyunları hakkında bilgiler vermektedir. Yazar oyunların Roma ve eyaletlerinde son derece başarılı olduğunu, hatta MS VI. yüzyıla kadar devam ettiğini vurgulamaktadır. Daha sonra gladyatör kurumunu ele almaktadır. Gladyatörlerin tanımlanmış dört standart rolü, araç-gereçleri, eğitimleri ve Roma görsel dünyasında temsil edilişleri gibi konular üzerinde durarak kurumun işleyişine ve kavramlaştırılmasına vurguda bulunmaya çalışmaktadır. Ardından oyunlarda, halkın resmi politik ortamda bulamadığı havayı bulmasından ve oyunların ceza politikalarını uygulamak için kullanımından bahsetmektedir. Hayvanların dövüştürülmesi ve insanların hayvanların önüne atılması gibi kan donduran uygulamaları örnekler eşliğinde ele alan yazar, bu gibi görüntülerin imparatorluk Roması’nın dayanıklı bir görüntüsünü sunduğunu göstermektedir. Son olarak da oyunlardaki Roma kalabalığının büyüünün ve heyecanının, Rönesans’tan beri Batı toplumunu en çok heyecanlandıran ve büyüleyen şey olduğunu göstermeye çalışmaktadır. Bu noktadan sonra yönünü modern

Batı toplumuna çeviren yazar, Roma halkı arasında yaşanan vahşetin ve kan görmeye duyulan isteğin modern toplumlarda nasıl vücut bulduğuna örnekler vermektedir. Bu yolla, gladyatör oyunlarını, kendi deyimiyle; “*tam olarak yabancı ve neredeyse hayal bile edilemez*” olarak gören modern toplumun aslında nasıl bir kişisel inkâr içinde olduğunu kanıtlamaktadır. Gladyatör oyunlarının modern toplumda oluşturduğu şok duygusunun yerinin “*bunu nasıl yapabildiler?*” sorusuna bırakılmaması gerektiği düşüncesini böylece bizlere aşılarmış olmaktadır.

Dördüncü bölümün son alt başlığı *Son Yemek*’te (277-281) yazar, eğlence kültürünü merkeze alarak klasik eğlenceler hakkında bilgi sahibi olmanın hem kendimizi tanımanın hem de kişisel farkındalığımızı artırmanın yolu olduğunu vurgulamaktadır. Bunu örneklendirmek için, bu alt başlıkta Hellenlere özgü *symposium* geleneğinin, Yahudilerin Hamursuz Bayramı’nda verilen *Seder* adında son derece ayinleştirilmiş ziyafetle ne kadar benzediğini ön plana çıkartmaya çalışmaktadır. Yazar, Hellenlere göre eğlencenin kendilerine ait bir türü olan sempozyumun, Hellen Batısı denilen bugünkü Mısır, Türkiye, Irak, İran, Suriye ve İsrail’i kapsayan bölgelerde yaşayan üst sınıf çevrelerde egemen olan bir kültür olduğuna değindikten sonra, iki yemek arasındaki benzerlikleri açarak konuya devam etmektedir. Böylece, Hellen mirasının dindarlık kisvesine büründürülerek nesiller boyu aktarılmasına karşın çok az kişinin, kendi deyimiyle, “*kültürel ödünç alma taklidinin tarihini*” yaşattığının farkında olduğunu göstermektedir. Ardından binlerce yıldır bu ayin formlarının devam ettiğini, Hristiyan ikonografisindeki Son Yemek tasviriyle desteklemektedir. Klasik kültürle ne kadar iç içe olduğumuzu vurgulamaya çalışan yazar, klasik vücut anlayışının şekillendirdiği olimpik idealin bale ve dans tarihi boyunca var olduğunu, aynı şekilde modern tiyatro ve opera tarihinin de Hellen ve Roma kültürünün parlaklığını yeniden yaratma çabası ile dolu olduğunu vurgulamaktadır. Böylece yazar, klasik dünyanın eğlence modellerinin ya sanatsal gelenek ya da popüler hayal gücü sayesinde hala içimizde sürdüğünü hissettirmeye çalışmaktadır.

Nereden Geldiğinizi Düşünüyorsunuz? (285-356) başlıklı beşinci bölüm, altı alt başlıkta incelenmektedir. *Hayal Gücünün Yunanistan’ı* (285-288) isimli birinci alt başlık, beşinci bölüme hazırlık niteliğindedir. Yazar bu bölümde, modern toplumu anlamada “*insanları yaşadıkları hayat tarzına götüren, inandıklarını sürdüren ve toplumda fark yaratacak hareketler yaptırmaya götüren tarihsel anlatılara dikkatli bir şekilde bakmaya ihtiyacımız olduğu*” yönündeki düşüncesini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, 20. yüzyıl kültürüne ve günümüz toplumuna paha biçilmez etkileri olan 19. yüzyıl düşünürlerinden Karl Marx ve Sigmund Freud’un Hellen ve Roma dünyasının ideal görüntülerini nasıl kullandıklarını inceleyerek düşüncesinin önemini göstermektedir. Yazar diğer alt başlıklarda 19. yüzyılı merkeze alacaktır. Çünkü Hellas’ın ve Hellen mitlerinin Batı kültürünü şekillendirmeye nasıl yardım ettiğini göstermede 19. yüzyıldan daha iyi bir dönemin olmadığını düşünmektedir.

İkinci alt başlık olan *Kurucu Babalar: Keats’ten Hollywood’a ve Geriye’de* (289-312) kapsamında yazar konuyu iki alt başlığa bölerek anlatmaktadır. İlk alt başlık *Shelley’nin Yüzmesi ve Oscar’ın Kıyafetleri’nde* (289-299) Victoria Dönemi İngiliz elitlerin, Hellas’ı idealleştiren ya da ona karşı dönerek kendilerini tanımlayan entelektüel kesiminden örnekler vererek hayal gücünün Hellas’ının, Victoryen kültüre nasıl şekil verdiğini göstermeye çalışmaktadır. Yazar, *Ode on a Grecian Urn* şiiriyle Hellen aşkını taçlandıran John Keats, Yunanistan’ın Türklere karşı verdiği özgürlük savaşını destekleyen Lord Byron ve “*hepimiz Yunan*” deyişiyle ünlenen Percy Shelley gibi 18. yüzyıl romantik şairleri üzerinden giderek bu entelektüellerin, bir sonraki yüzyılın gündemini nasıl şekillendirdiklerini anlamamıza yardımcı olmaktadır. Ardından 19. yüzyılın önemli fi-

gürlerinden Oscar Wilde ile Yunan saplantısının nasıl devam ettiğini işlemeye devam etmektedir. O. Wilde'in da içinde bulunduğu *Zahitler* adlı çevrenin, güzelliği ve cinselliği ön plana çıkararak Yunanistan'ı kendi duygularını tercüman etmek için nasıl kullandıklarını temellendirmektedir. Sonrasında, 19. yüzyıldaki eğitim anlayışına odaklanarak İngiltere'nin, Yunanistan ve Roma'ya olan aşinalığının temellendiği bu kurumsal yapıyı ele almaktadır. Klasiklerin bu kurumsal yapı içindeki yerinin yüzyıl boyunca taşıdığı önemi, Oxford'da Platon'un eserlerinin müfredatın temeline yerleştirilerek eğitim politikasının dayanak noktası yapılması ile örneklemektedir. Devlet okulundan üniversiteye oradan da yönetime giden en iyi ve en parlak kişilerin klasik metinlerle aldığı eğitim bağlantısından söz ederek klasiklerin Victoria Dönemi eğitiminin bel kemiğini oluşturduğunu vurgulamaktadır.

İkinci alt başlık *Washington'un Togası ve Bush'un Cicero'su* (299-312) özelinde 18. yüzyılda Amerika için klasik demenin, Yunanistan'dan ziyade Roma olduğu gösterilmektedir. Amerika'da klasiklere dönmenin politik devrimi körüklemek anlamına geldiğini vurgulamak için John Adams, Thomas Jefferson ve George Washington gibi politikacıların kendilerini eğitmek için klasik tarih ve politika felsefesi okuduklarının, ayrıca kendilerini Romalı devlet adamlarıyla özdeşleştirdiklerinin altını çizmektedir. Yazarın üstünde durduğu bir diğer nokta da klasik geçmişin, hem Fransız hem de Amerikan devrimine sağladıklarıdır. Kısacası yazar hayal gücünün Yunanistan'ın ve Roma'nın modern Avrupa ve Amerika'yı şekillendirilmesindeki etkisini göstermeye çalışmaktadır. Yazarın bu başlık altında tartıştığı bir diğer konu ise 20. yüzyılda Roma kültürünün Amerikan kültürüne olumsuz bir biçimde aktarılması sürecidir. Olumsuz düşünceleri, duyguları ve uygulamaları göstermek için S. Goldhill, Roma temasının kullanıldığı Hollywood yapımı filmlerden örnekler aracılığıyla Amerika'nın kendi modern Avrupa'sı hakkındaki görüşlerini oluştururken Roma'yla kurduğu bağlantıyı irdelemektedir.

Vatanı Bulmak ya da Freud'un Oedipus'u Nereden Geliyor? (313-329) adlı üçüncü alt başlıkta Alman ulusalcılığının klasik geçmiş ile olan bağı ele alınmaktadır. 19. yüzyılda Almanların Yunanistan'a olan aşklarının kendilerini onların varisi görecektir ve torunları olarak sayacak boyutlara ulaştığını belirtmektedir. Vurgusunu güçlendirmek için Georg Wilhelm Friedrich Hegel, Hugo von Hofmannsthal, Friedrich Schiller ve Richard Wagner gibi *philhellenik* hareketin içindeki entelektüel kişilerden örnekler vererek, Alman sanatçıların Yunanistan'ı sanatsal üretim için nasıl ideal bir model olarak gördüklerini bizlere aktarmaktadır. Sonra ise, eğitim sisteminin bu coşkun *philhellenizm* için yeniden düzenlenişini anlatmaktadır. Ardından, yazarın üzerinde durduğu diğer konu Hellen çalışmalarının Alman ulusalcılığının şekillenmesinde taşıdığı önemdir. S. Goldhill, bu önemi gösterebilmek için ulusalcılıkta, Alman halkını yeniden yaratmak için Yunanistan ile dil ve soy bakımlarından kurulan bağı ele almaktadır. Yazarın üzerinde durduğu son başlık ise, Hellen mitinden aldığı Oidipous figürü ile psikolojik olarak nereden geldiğimizi temellendirmeye çalışan Sigmund Freud'dur. S. Freud'un klasik geçmiş ile olan derin ve sabit ilişkisini, Oidipous'un S. Freud açısından taşıdığı önemi, kısacası S. Freud'u *Oidipous kompleksi* olarak adlandırdığı buluşuna götüren süreci ve Yunan'dan nasıl beslendiğini bizlere tanıtmayı amaçlamaktadır.

Bütün Hikayelerin Anası: Yunanlı Oidipous (330-341) adlı dördüncü alt başlık, S. Freud'un Oidipous'u herkes için bir model yapmakta ne kadar haklı olduğunu ele almaktadır. S. Goldhill öncelikle tragedyanın kısa bir özetini vermektedir. Ardından oyunun konusunun "*nereden geldiğinizi düşünüyorsunuz?*" ile "*kim olduğunuzu biliyor musunuz?*" sorularıyla devamlı bir şekilde nasıl yönlendirildiğini irdelemektedir. S. Goldhill, bu incelemesiyle ulusalcılık ve ırkçılık ekseninde başlayan politik çatışmalar açısından Oidipous'un neden Freud kadar önemli olduğunu belirtmiş

olur.

Köken Mitleri (342-352) adlı beşinci alt başlıkta S. Goldhill bizi Avrupa'nın kültürel ve politik hayal gücüne egemen olan mit kavramının nereden geldiğine bakmaya davet etmektedir. Yazar, mitlerin Hellas'ta ortaya çıkışına bakmanın, bizleri bu geçmiş öyküleri bugün neden ve nasıl anlattığımızı anlama gücüne ulaştıracağına inanmaktadır. Bu inançtan yola çıkarak yazar bu alt başlıkta öncelikle *Ilias* ve *Odysseia*'ya odaklanmakta ve bu destanların Hellenlere nereden geldiklerini nasıl anlattığını göstermektedir. Ardından MÖ V. yüzyılda, Hellen aydınlanmasıyla birlikte bilimin, felsefenin, tarihin ve tıbbın bir öğreti olarak varlık bulması sonucunda mitin gerçek tarihle karşı karşıya gelişi ve yeni tarih öğretisinin geçmişin nasıl anlaşıldığını değiştirmeye çalışması üzerinde durmaktadır. Bu bağlamda S. Goldhill'in üzerinde durduğu isimler Herodotos ve Thukydides'tir. Yazar Hellenlerin önce mit, sonra da tarih bilimi ile nereden geldiklerini yapılandırma süreçlerini anlatarak bir anlamda Hellen mitine daha bilinçli göstereceğimiz farkındalığın, kendimize yönelteceğimiz "*nereden geldiğinizi düşünüyorsunuz?*" sorusunun taşıdığı tehlikeleri görmemize yardımcı olacağına inanmaktadır.

Beşinci bölümün son alt başlığı *Günümüzde Tarih*'te (353-356) S. Goldhill, Avrupa kültürüne kattıkları bakımından Hellen'e ve Roma'ya dönüp bakmanın sağladıklarını toparlamaktadır. "*Nereden geldiğinizi düşünüyorsunuz?*" sorusu için klasikleri anlamamanın önemini bir kez daha vurgulayan yazar, bu tarz tarihi bir kişisel bilincin ulaştığımız seviyeye nasıl geldiğimizi, dünyada neyin önemli olduğunu ve bunun içinde nasıl davranmamız gerektiğini bilmek için önemli bir adım olduğunu söyleyerek yapıtını bitirmektedir.

Gördüğümüz gibi çoğu zaman ölü uygarlıklar olarak değerlendirilen Hellen ve Roma; dili, dini, edebiyatı, bilimi, gelenek ve göreneklere ile modern toplumumuzun *dna*'sında sanıldığından çok daha etkili bir biçimde yaşamaktadır. Bu bakımdan, bu uygarlıkları tanımak ve özümsemek kendi kişisel gelişimimize katkı sağlayacak temel bir adımdır. Bunu hayata geçirmenin yolu da demokrasi, hukuk, insan hakları ve özgürlük gibi temel değerlerin bilincine varmamızı sağlayacak olan Hellen ve Roma klasiklerini okumaktan geçmektedir. Ancak, Hellen ve Roma klasikleri için '*salt*' bir okuma yapmak çoğu zaman yeterli gelmeyebilir. İşte bu noktada, sözcüklerin altında yatan anlam dünyasını daha iyi kavrayabilmek ve günümüzle bağlantı kurabilmek için S. Goldhill'in bu kitabı gibi başvuru niteliğindeki kaynaklar bize yol gösterici olmaktadır. Bu kitap "*neden klasikleri okumalıyız?*", "*klasikleri okuyarak toplumda nasıl fark yaratabiliriz?*" ve "*dünya klasiklere neler borçludur?*" gibi önemli sorulara cevap vermektedir. Dileğimiz, bu kürsülerde araştırma yapanların ve Eskiçağ'a ilgi duyan modern okuyucuların S. Goldhill'in "*Aşk, Seks ve Tragedya*" adlı bu kitabını gözden kaçırmamalarıdır.